

Asociacija

DRUŠTVO NEVLADNIH ORGANIZACIJ IN
SAMOSTOJNIH USTVARJALCEV
NA PODROČJU KULTURE IN UMETNOSTI
METELKOVA 6, 1000 LJUBLJANA
asociacija@mail.ljudmila.org

Naložba v vašo prihodnost

OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

DRUŠTVO ASOCIACIJA

DELAVNICA O AVTORSKIH PRAVICAH DNE 17.2.2010

ODGOVORI IN POJASNILA NA VPRAŠANJA UDELEŽENCEV

1. V KATERIH PRIMERIH SE AVTORJI LAHKO »ODPOVEDO« UVELJAVLJANJU AVTORSKIH PRAVIC PREKO SAZASA? KAKO NAPISATI IZJAVO, DA JO SAZAS SPREJME?

SAZAS (kot kolektivna organizacija) lahko na podlagi 147. in 151. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP) upravlja z malimi avtorskimi pravicami (priobčitev neodrskih glasbenih del) tudi če avtorji SAZASa niso pooblastili za uveljavljanje malih avtorskih pravic (npr. s sklenitvijo pogodbe). V 4. odst. 151. člena ZASP je določena izjema od tega pravila, ki omogoča določa, da se avtorske pravice izjemoma lahko upravljajo individualno, če je na vseh delih, ki so bila izvajana na določeni prireditvi glavni izvajalec hkrati tudi imetnik avtorskih pravic na teh delih. To velja le, če je glavni izvajalec hkrati avtor oziroma imetnik vseh del, ki jih izvaja (če izvaja dela drugih avtorjev ali če imajo na nekaterih delih avtorske pravice tretje osebe npr. založniki ta izjema ne velja).

Če se avtor oziroma imetnik pravic (ki je hkrati tudi glavni izvajalec) odloči za individualno uveljavljanje avtorskih pravic, mora dati pisno izjavo, ki jo organizator prireditve najmanj 8 dni pred prireditvijo (koncertom) pošlje SAZASu skupaj s prijavo prireditve.

Izjava mora vsebovati:

- podatke o prireditvi
- podatke o delih, ki bodo izvajanja na prireditvi
- izjavo izvajalca, da je izključni imetnik avtorskih pravic na vseh delih, ki jih bo izvajal in da želi na podlagi 4. odst. 151. člena ZASP svoje pravice na teh delih upravljati individualno (neposredno z organizatorjem prireditve)
- podpis avtorja/glavnega izvajalca in organizatorja prireditve

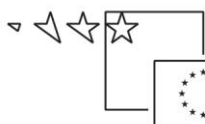
2. KAKŠNE PRAVICE IMA AVTOR, ČE JE UMETNIŠKO DELO POSTAVLJENO V JAVNOSTI?

Če gre za trajno postavitve umetniškega dela na splošno dostopnem kraju (npr. v parku, na ulici, na trgu, ...) potem je uporaba tega umetniškega dela prosta (1. odst. 55. člena), vendar le pod pogoji, ki jih določa zakon v 46. členu - tj.: obseg uporabe mora biti omejen glede na namen, ki ga je treba doseči, mora biti v skladu z dobrimi običaji, ne sme nasprotovati običajni uporabi dela, in ne sme biti v nerazumni meri v nasprotju z zakonitimi interesi avtorja). V nobenem primeru pa ni dovoljena uporaba takega dela v tridimenzionalni obliki ali za isti namen kot prvotno delo ali se vršiti za doseganje gospodarske koristi (55. člen). Obvezno je potrebno navesti vir in avtorja – če je avtor naveden na uporabljenem delu (3. odst. 55. člena).

Asociacija

DRUŠTVO NEVLADNIH ORGANIZACIJ IN
SAMOSTOJNIH USTVARJALCEV
NA PODROČJU KULTURE IN UMETNOSTI
METELKOVA 6, 1000 LJUBLJANA
asociacija@mail.ljudmila.org

Naložba v vašo prihodnost

OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

Če gre za delo, ki je ponujeno na ogled javnosti za omejen čas, potem je dovoljeno pri obveščanju o dnevnih dogodkih reproducirati dela, ki se vidijo ali slišijo ob poteku tega dogodka (npr. z otvoritve razstave) – zaradi namena pridobitve informacije javnega značaja (1. odst. 48. člena). Tudi v tem primeru je potrebno navajati vir in avtorstvo dela, če je navedeno na uporabljenem delu.

V nasprotnem primeru gre za kršitve avtorjevih pravic, zaradi katerih avtor lahko uveljavlja različne zahtevke – npr. popravek navedbe v medijih, prepoved uporabe njegovega dela, ipd.

3. KAKŠNA JE RAZLIKA MED AVTORSKO IN PODJEMNO POGODBO, POGODBO O POSLOVNEM SODELOVANJU, INTERNIM DOGOVOROM ...

Poimenovanje pogodbe ni bistveno za presojo pogodbenega razmerja. Bistvena je vsebina pogodbenih določil in namen pogodbenih strank. Kadar gre za pogodbo s katero se naroča ustvarjanje avtorskega dela in ali s katero se prenašajo materialne avtorske pravice lahko uporabljamo izraz »avtorska pogodba«. Sicer ZASP ureja več vrst pogodb npr. pogodbo o naročilu avtorskega dela, založniško pogodbo, pogodbo o izvedbi, pogodbo o avdiovizualnem delu, ki urejajo različne vrste obveznosti v zvezi z ustvarjanjem in uporabo avtorskih del in/ali prenosom pravic.

Z vidika obveznosti strank ni pomembno ali se uporablja izraz »pogodba«, »dogovor« ali »sporazum« - narava pogodbe je odvisna od vsebine določil in namena strank.

Pomembno pa je razlikovanje med vrstami pogodb zaradi davčnih predpisov – ker razlikujejo med načini obdavčitve pogodb o prenosu premoženjskih pravic in pogodb o delu (podjemnih pogodb). Z vidika obdavčitve dohodka je nekoliko bolj ugodna pogodba o prenosu premoženjskih (avtorskih) pravic, ker se od nje odvede le akontacijo dohodnine, medtem ko je za podjemno pogodbo potrebno plačati tudi nekaj prispevkov.

4. KAJ STORITI V PRIMERU, KO AVTOR S POGODBO PRENESE SVOJE PRAVICE »ENKRAT ZA VSELEJ ZA VSE PRIMERE«, KASNEJE PA SE IZKAŽE, DA BI RAD S SVOJIM AVTORSKIM DELOM ŠE RAZPOLAGAL?

Avtor naj se izogiba podpisovanju takih pogodbenih določil. S pogodbami se lahko prenašajo le posamične materialne avtorske pravice – obseg, način in trajanje uporabe avtorskega dela naj bo čim bolj natančno opisano.

V primerih ko je avtor že podpisal pogodbo s takim določilom ima v ZASP nekaj »varoval« s katerimi s lahko pomaga oziroma na podlagi katerih lahko doseže razveljavitev ali spremembo pogodbe. Npr.

- avtor lahko uveljavlja ničnost pogodbe: v 79. členu ZASP je namreč določeno, da je nično pogodbeno določilo s katerim avtor prenese na drugo osebo avtorsko pravico kot celoto, moralne pravice, materialne avtorske pravice na vseh svojih prihodnjih delih ali materialne avtorske pravice za neznane oblike uporabe svojega dela;

Asociacija

DRUŠTVO NEVLADNIH ORGANIZACIJ IN
SAMOSTOJNIH USTVARJALCEV
NA PODROČJU KULTURE IN UMETNOSTI
METELKOVA 6, 1000 LJUBLJANA
asociacija@mail.ljudmila.org

Naložba v vašo prihodnost

OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

- avtor lahko prekliče materialno avtorsko pravico, če jo njen izključni imetnik izvršuje v nezadostni meri ali je sploh ne in so avtorjevi upravičeni interesi znatno prizadeti (83. člen – tim. »use-it-or-lose-it clause«);
- če se z uporabo avtorskega dela doseže dobiček, ki je očitno v nesorazmerju z dogovorjenim ali določenim honorarjem, lahko avtor zahteva spremembo pogodbe tako, da se mu določi pravičnejši delež pri dohodku (2. odst. 81. člena – tim. »best-seller clause«)

5. ALI JE UMETNIŠKO DELO NUJNO ŽE AVTORSKO OZ. KDAJ JE UMETNIŠKO DELO AVTORSKO IN S TEM AVTORSKOPRAVNO VAROVANO?

Umetniška vrednost dela ne zagotavlja (nujno) avtorskopravnega varstva in obratno vsa dela, ki so varovana po avtorskem pravu niso nujno umetniška dela oziroma dela kakršnekoli estetske vrednosti. Avtorsko pravo varuje vse individualne intelektualne stvaritve s področja književnosti, znanosti in umetnosti, ki so na kakršenkoli način izražena – ne glede na njihovo umetniško vrednost ali kvaliteto (5. člen ZASP). Z vidika avtorskopravnega varstva so enako obravnavana tako dela trivialne umetnosti, kič, pornografija, šund ... kot vrhunska, strokovno priznana umetniška dela.

6. RAZLIKA MED MORALNO IN MATERIALNO AVTORSKO PRAVICO?

Moralne avtorske pravice (moralna upravičenja avtorja) varujejo duhovne oziroma osebne vezi avtorja z njegovo stvaritvijo, materialne avtorske pravice (premoženjska upravičenja avtorja) varujejo avtorjeve premoženjske interese. Moralne pravice avtorju omogočajo nadzor nad tem kaj se z njegovim delom dogaja (npr. avtor lahko prepreči predelavo svojega dela, če bi taka predelava lahko pomenila okrnitev njegove osebnosti), materialne pa mu zagotavljajo zaslužek (avtor lahko določi pogoje, pod katerimi bo dovolil uporabo svojega dela – npr. določi višino honorarja obseg, trajanje in območje uporabe ipd.).

7. ARHIVIRANJE UMETNIŠKIH VSEBIN

Tako kot za druge vrste uporabe avtorskih del je tudi za arhiviranje avtorskih del je potrebno urediti prenos pravic in določiti vrsto, obseg in način uporabe avtorskih del. V pogodbah, ki jih arhivi sklepajo z avtorji ali imetniki avtorskih pravic (v primerih ko je avtor svoje pravice prenesel npr. na producenta ali ko z avtorskimi pravicami upravljajo dediči pokojnega avtorja) je potrebno določiti kakšna uporaba je dopustna v okviru redne dejavnosti imetnika arhiva (razstavljanje dela, omogočanje dostopa do dela za potrebe raziskav izobraževanja) in za kakšne vrste uporab se je treba dogovoriti posebej (npr. reprodukcije v katalogih, na plakatih, ipd.).

V primeru, ko gre imetnik avtorskih pravic (npr. gospodarska družba) v stečaj, je treba ugotoviti ali so bile avtorske pravice predmet stečajne mase ali ne in kako je glede njih odločilo stečajno sodišče. V vsakem primeru je potrebno najti pravnega naslednika družbe, ki je šla v stečaj (to je lahko druga družba, fizične osebe ali v redkih primerih celo država).

8. KAKŠNE DEFINICIJE AVTORSKEGA DELA POZNAJO V DRUGIH DRŽAVAH EU?

Avtorsko pravo na ravni EU ni poenoteno. Obstaja 8 direktiv, katerih cilj je (delna) harmonizacija avtorskega prava, kar pomeni, da sicer še vedno obstaja toliko avtorskih zakonov, kolikor je držav EU, vendar so nekatera pravila poenotena – npr. pravila o varstvu računalniških programov, o pravici posojanja in pravici dajanja v najem, o trajanju avtorskih in sorodnih pravic, pravila o sledni pravici, pravila o varstvu podatkovnih baz, pravila o dopustnih izjemah (tj. dovoljenih primerih proste uporabe avtorskih del) in uveljavljanju pravic. Ne obstaja en sam splošno veljavni sistem avtorskega prava za vse države članice EU – zgolj približevanje enakim standardom varovanja avtorskih del.

9. ALI OBSTAJAJO KAKŠNI EU STANDARDI GLEDE VIŠINE AVTORSKIH HONORARJEV/NADOMESTIL ZA IZVAJALCE (PERFORMING RIGHTS)? KAKŠNA JE EU ZAKONODAJA NA PODROČJU PRAVIC IZVAJALCEV (PERFORMING RIGHTS)?

Splošnih tarife glede višine honorarjev za uporabo avtorskih del ali izvedb ni. Gotovo pa imajo organizacije avtorjev in izvajalcev svoje tarife (npr. združenja skladateljev ali kolektivne organizacije npr. GEMA, SACEM, ipd.) vendar je te potrebno pridobiti od njih. Splošno uveljavljenih tarif ni.

Glede pravic izvajalcev je ureditev znotraj EU relativno poenotena oziroma taka, da načeloma vse države priznavajo določene minimalne standarde varovanja izvajalcev – predvsem tiste, določene v mednarodni konvenciji za varstvo pravic izvajalcev, proizvajalcev fonogramov in radiodifuznih organizacij (Rimska konvencija) in v pogodbi Svetovne organizacije za varstvo intelektualne lastnine o izvedbah in fonogramih (WIPO Performances and Phonograms Treaty).

Kljub temu se ureditve varovanja pravic izvajalcev med državami še razlikujejo.

10. PRAKTIČNI PRIMER – PRIKAZ SODELUJOČIH USTVARJALCEV IN PRAVIC, KI JIM PRIPADAJO

GLEDALIŠKA PREDSTAVA		
AVTORJI	IZVAJALCI	TEHNIKI/ORGANIZATORJI
pisec besedila (prevajalec) dramaturg skladatelj (koreograf) oblikovalec luči scenograf kostumograf	režiser igralci (glasbeniki)	tonski tehnik lučni tehnik scenski delavci inspicient garderoberji frizerke maska producent oseba za stike z javnostjo
AVTORSKE PRAVICE	IZVAJALSKE PRAVICE	

Asociacija

**DRUŠTVO NEVLADNIH ORGANIZACIJ IN
SAMOSTOJNIH USTVARJALCEV
NA PODROČJU KULTURE IN UMETNOSTI
METELKOVA 6, 1000 LJUBLJANA
asociacija@mail.ljudmila.org**

Naložba v vašo prihodnost

OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

<ul style="list-style-type: none">- pravica javnega izvajanja- pravica javnega prenašanja- pravica tonskega in vizualnega snemanja (?)- pravica javnega predvajanja s fonogrami in videogrami (?)- pravica reproduciranja v tiskani obliki (npr. dramskega besedila v gledališkem listu)	<ul style="list-style-type: none">- pravica snemanja žive izvedbe- pravica reproduciranja fonogramov in videogramov z izvedbo- pravica javnega prenašanja žive izvedbe	
pogodba o izvedbi in prenosu avtorskih pravic	pogodba o izvedbi in prenosu izvajalskih pravic	Pogodba o delu/drugo